

Co je pro nás morálně přijatelné a co nikoli?

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2007, v07-03</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>5. – 12. 3. 2007</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1046</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>OV.105</i>
Zveřejněno dne:	<i>21. května 2007</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

Součástí březnového šetření veřejného mínění CVVM byla otázka zkoumající míru přijatelnosti či nepřijatelnosti některých druhů chování z pohledu veřejnosti.¹ Přijatelnost druhů chování posuzovali respondenti pomocí desetibodové škály, kde bod 1 znamenal, že pro respondenta toto chování není přijatelné za žádných okolností, a bod 10 znamenal, že toto chování hodnotí jako přijatelné kdykoliv.

Výsledky šetření ukázaly (viz tabulky 1 a 2 na následující straně), že ze zkoumaných položek jako nejne přijatelnější vychází řízení pod mírným vlivem alkoholu, což v šetření za každopádně nepřijatelné (bod 1 na desetibodové škále) označila polovina respondentů (51 %), a jen desetina dotázaných řízení s alkoholem v krvi zařadila na škále do některého z bodů od 6 do 10. Podobným výsledkem skončilo i srovnatelné šetření uskutečněné v září 2005, což naznačuje, že silná netolerance tohoto druhu jednání je stabilním jevem. Jasně první umístění tohoto jednání z hlediska jeho nepřijatelnosti může souviset se skutečností, že „řízení pod mírným vlivem alkoholu“ je v porovnání s ostatními položkami v baterii specifické tím, že potenciálně ohrožuje na zdraví či životě i jiné osoby, než je samotný podnapilý řidič.

¹ Otázka: „Budu Vám postupně číst různé druhy lidského chování a Vy mi prosím řekněte, do jaké míry je považujete za morálně přijatelné. Odpovídejte pomocí lístku, kde 1 znamená, že je nepovažujete za přijatelné za žádných okolností, a 10 naopak, že jsou přijatelné podle Vás kdykoliv.“

Tabulka 1: Morální přijatelnost chování (odpovědi respondentů v %)

	NIKDY			KDYKOLIV	
	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10
Řídit pod mírným vlivem alkoholu.	67	15	9	5	2
Nehledat práci a žít jen z podpory a darů.	63	18	9	4	3
Poprat se s policií.	57	19	13	4	2
Uvést nepravdivé údaje v žádosti o sociální podporu.	60	18	9	6	3
Kouřit marihuanu nebo hašiš.	58	14	12	8	4
Zaměstnávat lidi načerno a neplatit za ně daně a odvody.	46	20	15	8	3
Vzít úplatek.	46	21	15	9	5
Být nevěrná manželovi.	35	21	23	7	5
Být nevěrný manželce.	35	20	20	9	5
Koupit něco kradeného.	36	21	19	11	5
Jet načerno ve vlaku, autobuse, tramvaji či metru.	36	22	20	15	6
Dát úplatek.	34	22	22	14	5
Nechat si nalezené peníze.	32	22	20	15	9
Nepřiznat všechny příjmy či majetek při placení daní.	28	22	22	16	7
Hrát karty o peníze.	37	14	18	15	13
Lhát pro svůj prospěch.	24	27	25	16	6
Zabít zloděje při ochraně vlastního majetku.	24	16	17	16	17
Ukončit život nevyléčitelně nemocného (euthanasie).	21	13	20	17	15
Zabít v sebeobraně.	21	15	16	20	18
Rozvést se.	15	13	26	23	17
Ze žalu se opít.	16	14	21	23	24
Z radosti se opít.	13	13	21	26	25
Využít známosti při jednání na úřadě.	9	15	21	25	27
Líbat se na veřejnosti.	9	8	14	17	49

Pozn.: Procenta v řádku, dočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Tabulka 2: Morální přijatelnost chování (vážený průměr)

	9/2005	3/2007
Řídit pod mírným vlivem alkoholu.	2,37	2,42
Nehledat práci a žít jen z podpory a darů.	2,51	2,58
Poprat se s policií.	2,66	2,72
Uvést nepravdivé údaje v žádosti o sociální podporu.	2,69	2,72
Kouřit marihuanu nebo hašiš.	2,8	2,89
Zaměstnávat lidi načerno a neplatit za ně daně a odvody státu.	3,09	3,24
Vzít úplatek.	3,52	3,39
Být nevěrná manželovi.	3,06	3,75
Být nevěrný manželce.	3,24	3,76
Koupit něco kradeného.	3,47	3,81
Jet načerno ve vlaku, autobuse, tramvaji či metru.	3,65	4,04
Dát úplatek.	4,09	4,08
Nechat si nalezené peníze.	4,18	4,38
Nepřiznat všechny příjmy či majetek při placení daní.	4,12	4,41
Hrát karty o peníze.	4,15	4,43
Lhát pro svůj prospěch.	4,26	4,52
Zabít zloděje při ochraně vlastního majetku.	4,66	5,08
Ukončit život nevyléčitelně nemocného (euthanasie).	5,07	5,26
Zabít v sebeobraně.	4,9	5,43
Rozvést se.	4,86	5,76
Ze žalu se opít.	5,38	6,07
Z radosti se opít.	5,7	6,28
Využít známosti při jednání na úřadě.	5,98	6,44
Líbat se na veřejnosti.	6,63	7,34

Vesměs velmi kriticky se dotázání stavějí také k situaci, kdy člověk nehledá práci a žije jen z podpory a darů (zcela nepřijatelné pro 43 %), k bitkám s policií (pro 41 % zcela nepřijatelné), k uvádění nepravdivých údajů v žádosti o sociální podporu (pro 43 % zcela nepřijatelné) a k užívání marihuany či hašiše (47 % zcela nepřijatelné).

V naprosté většině odmítavě, i když poněkud méně vyhroceným způsobem, než tomu bylo u výše zmíněných položek, lidé přistupují i k zaměstnávání načerno a k braní úplatků. V obou případech došlo oproti minulému šetření k mírnému posunu v přístupu ze strany respondentů, když u zaměstnávání načerno se negativní postoj lehce zmírnil, zatímco k vzetí úplatku se nyní respondenti stavějí o něco přísněji, než v zářijovém šetření v roce 2005. Vzetí úplatku je přitom ze strany respondentů posuzováno relativně přísněji než jeho poskytnutí, které je ovšem rovněž hodnoceno většinou jako spíše nepřijatelné.

Poměrně jednoznačně převažující odsouzení se podle výsledku šetření spojuje i s manželskou nevěrou bez ohledu na to, zda je nevěrným partnerem muž či žena, s vědomou koupí kradené věci a s ježděním načerno v hromadné dopravě, i když u všech těchto položek je postoj veřejnosti poněkud benevolentnější v porovnání s rokem 2005.

Spíše negativně, i když v průměru méně vyhraněným a méně většinovým způsobem, dotázání přistupovali také k ponechání si nalezených peněz, k nepřiznání příjmů a majetku při zdaňování, k hazardu a ke lhaní kvůli vlastnímu prospěchu. V případě hazardního hraní karet se ovšem názory veřejnosti v porovnání s jinými položkami, jež v průměrném hodnocení vycházely obdobně, mnohem výrazněji rozcházel, když více než čtvrtina (28 %) dotázaných toto označila za zcela nepřijatelné (bod 1 na škále), zatímco stejně velká část veřejnosti totéž vnímá jako víceméně morálně zcela akceptovatelnou věc (28 % uvedlo body 7-10). Také u všech těchto položek jsou aktuálně zjištěné postoje veřejnosti v průměru shovívavější než před necelými dvěma roky.

Značně rozptýlené jsou postoje veřejnosti k často diskutovaným, eticky a právně kontroverzním tématům, jimiž jsou zabití zloděje při ochraně vlastního majetku, euthanasie či zabití v sebeobraně. V menší míře lze totéž říci i o rozvodu, i když je v tomto případě fundamentálně negativní postoj už spíše okrajovou záležitostí (zcela nepřijatelné pro 9 %), přičemž tento pocit je zde relativně silnější mezi věřícími a zejména mezi katolíky. Jen menšina lidí pak vnímá jako morálně problematické či neakceptovatelné zapíjení radosti či naopak žalu, využívání známostí při jednání na úřadech a líbání na veřejnosti. Ve všech těchto případech se přitom aktuální vyjádření respondentů opět v průměru jeví jako více či méně výrazně benevolentnější než v září 2005.